

prof. zw. dr hab. Emil Tokarz

**Ocena
rozprawy habilitacyjnej, osiągnięć i aktywności naukowych, dydaktycznych i
organizacyjnych dra Macieja Czerwińskiego w związku z wnioskiem o nadanie Mu
tytułu naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych
w zakresie językoznawstwa**

Pan dr Maciej Czerwiński jest absolwentem krakowskiej slawistyki. W roku 2000 ukończył studia slawistyczne na Wydziale Filologicznym UJ w zakresie filologii południowosłowiańskich uzyskując magisterium na podstawie rozprawy nt. *Anglicyzmy w języku chorwackim*. W pracy, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Wiesława Borysia, zwrócił uwagę na aktywność zapożyczeń angielskich w nowoaktywowanym języku Chorwatów.

W Uniwersytecie Jagiellońskim Habilitant został zatrudniony natychmiast po ukończeniu studiów w Instytucie Filologii Słowiańskiej na stanowisku asystenta. Tutaj przeszedł wszystkie stanowiska nauczyciela akademickiego od doktoranta, asystenta, po adiunkta.

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa Habilitant uzyskał w 2004 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Planowanie języka i kształtowanie normy leksykalnej mediów chorwackich*. Promotorem doktoratu był prof. dr hab. Wiesław Boryś. Poszerzona rozprawa została opublikowana w formie książkowej pt. *Język, ideologia, naród. Polityka językowa w Chorwacji a język mediów* (Scriptum, Kraków 2005, ss. 289). Wokół tej, do tej pory aktualnej, problematyki dotyczącej miejsca chorwackiego języka literackiego w określonej rzeczywistości społecznej i politycznej w okresie jugosłowiańskim i postjugosłowiańskim, dr M. Czerwiński

opublikował dodatkowo szereg artykułów (por. np. *Kulturowe aspekty bośniacko-hercegowińskich języków wobec językowych narzędzi wyznaczania odrębności etnonarodowej*, „Socjolingwistyka” XX, 2006; *Estetyka narodowa i jej wrogowie – czyli o językach literackich w tak zwanej ponowoczesności*, „Socjolingwistyka” XXI, Kraków 2007; *Književni jezik kao znak. Semiotička razmatranja o hrvatskom jeziku u sistemu kulture*, „Fluminensia”, 2011, br. 23, Rijeka; *Učinci jezične politike na jezičnu zbilju kao nezaobilazan predmet istraživanja. Na primjeru hrvatskoga jezika*, „Rasprave Instituta za jezik i jezikoslovlje”, 38/1, Zagreb 2012), które ze względu na interesujące jego własne rozwiązania (choćby np. semiotyczna koncepcja refleksji nad problematyką języków literackich w kontekście byłej Jugosławii) stały się źródłem inspiracji dla innych slawistów.

W trakcie pracy w krakowskim ośrodku akademickim dr M. Czerwiński odbył w 2003 r. roczny staż w Uniwersytecie Yale (New Haven), a także krótsze staże zagraniczne w uniwersytetach w Zagrzebiu, Osijeku, Puli, Dubrowniku i Rijece (Chorwacja), Sarajewie (Bośnia i Hercegowina), Podgoricy i Nikšiću (Czarnogóra), Belgradzie (Serbia), Lublanie (Słowenia), Columbia (Nowy Jork), Harvarda (Cambridge), Budapeszcie (Węgry), Pampowo (Bułgaria), Gummersbach (Niemcy). Wynikiem wymienionych kontaktów naukowych były różnego typu publikacje.

Zainteresowania badawcze Habilitanta są bardzo szerokie, w większości mają charakter interdyscyplinarny, które można by określić jako językoznawstwo kulturowe. Są rezultatem tak poszukiwań teoretyczno-metodologicznych, jak i badań materiałowych. w zakresie języków południowosłowiańskich i polskiego. Dotyczą one szeroko rozumianych antropologicznie związków języka z kulturą, społeczeństwem, polityką i literaturą. Skupiają się przede wszystkim wokół slawistycznej problematyki językoznawczej wyraźnie wydzielonej w określone kręgi zagadnień z zakresu: socjolingwistyki, komunikacji (między)kulturowej, analizy dyskursu, struktury (stylistyka, genologia) i semiotyki tekstu oraz przekładoznawstwa.

Generalnie są to badania konsekwentne, oparte na solidnym opanowaniu zagadnień teoretycznojęzykoznawczych i metodologicznych, często rozszerzające pole badawcze. Nieomalże wszystkie prace odznaczają się dojrzałością badawczą. Habilitant podejmuje się interesującej tematyki, mało lub zupełnie nieopracowanej do tej pory,

koncentrując się wokół pewnych zagadnień, uznanych za istotne dla badanej problematyki. W pracach ukazuje nie tylko interesujące rozwiązania, ale też i wielorakie możliwości metodologiczno-badawcze oraz poznawczą przydatność poszczególnych propozycji współczesnego opisu językowego. Dorobek naukowy dra Macieja Czerwińskiego jest znaczący i wartościowy, a Jego aktywność naukowa przejawia się w stałym poszerzaniu pól badawczych.

Na całościowy Jego dorobek naukowy składają się: 3 oryginalne opracowania monograficzne: *Język, ideologia, naród. Polityka językowa w Chorwacji a język mediów*, Scriptum, Kraków 2005; *Semioza gatunku – semioza stylu. Studium nad chorwacką i serbską syntezą dziejów narodu*, WUJ, Kraków 2011; *Semiotyka dyskursu historycznego. Chorwackie i serbskie syntezy dziejów narodu*, WUJ, Kraków 2012, 47 artykułów naukowych (por. załączony spis bibliograficzny poz. 7-54), 1 przekład tekstu naukowego: U. Eco: *Teoria semiotyki* (WUJ 2009). 3 współredakcje tomów naukowych: *Kraków-Zagrzebiowi/Krakov-Zagrebu*, reprint albumu z 1881 roku, [red. Maciej Czerwiński, Magdalena Najbar-Agičić], Wyd. Srednja Europa, Zagreb 2011; *Język IV Rzeczypospolitej* [red. Maciej Czerwiński, Paweł Nowak, Renata Przybylska], Lublin, Wydawnictwo UMCS („Czerwona seria”), Lublin 2010; *Josip Juraj Strossmayer, Chorwacja, ekumenizm, Europa* [red. Maria Dąbrowska-Partyka, Maciej Czerwiński], Scriptum, Kraków 2007, 15 recenzji naukowych (poz. 55-70) oraz 5 artykułów naukowych złożonych do druku (poz. 71-75).

Dr M. Czerwiński w latach 2008-2010 samodzielnie prowadził indywidualny projekt habilitacyjny pt. *Językowe i semiotyczne struktury dyskursów w chorwackiej i serbskiej historiografii po 1945 roku* finansowanym przez MniSW, w wyniku którego opublikował kilka artykułów oraz dwie monografie naukowe (pozycje 1 i 2 w spisie). Uczestniczył w dwóch projektach finansowanych przez KBN *Kultury słowiańskie między postkomunizmem a postmodernizmem* oraz *W poszukiwaniu nowego kanonu* (pod kier. prof. Marii Dąbrowskiej-Partyki). W efekcie prac nad projektem ogłosił cztery artykuły, które znalazły się w tomach zbiorowych opublikowanych w roku 2005 i 2009.

Habilitant jest członkiem międzynarodowej redakcji naukowej czasopism „Fluminensia” z Rijeki oraz „Balkan Social Science Review” (Štip, Macedonia).

Zwieńczeniem naukowej aktywności dra M. Czerwińskiego jest opublikowana monografia nt.: *Semiotyka dyskursu historycznego. Chorwackie i serbskie syntezy dziejów narodu*, WUJ, Kraków 2012, ss. 289. Autor z powodzeniem przeprowadził w niej wieloaspektową analizę chorwackich i serbskich tekstów historycznych podejmując się próby zróżnicowanego opisu płaszczyzn znaczących we wszystkich tego rodzaju chorwackich i serbskich publikacjach (przed 1990 r. socjalistycznych republikach Chorwacji i Serbii) od 1945 roku do 2011. Książka ta nawiązuje do innego Jego opracowania (*Semioza gatunku – semioza stylu, ...*) w którym gatunek ten przeanalizował i opisał pod względem stylistycznym, umiejscawiając go w szerokim uniwersum komunikowania. Z tego też względu pomija tu problematykę stylu, a próbuje zająć się dyskursem traktującym o historii narodu i skorelować go z zakodowaną w języku wiedzą oraz uzmysłowić, w jaki sposób nasze myślenie o świecie odbija się w syntezie i w jak wpływa na ujmowanie przeszłości narodów chorwackiego i serbskiego.

W książce Autor posługuje się różnorodnymi technikami badań zaczerpniętych z różnych metodologii, przede wszystkim z semiotyki, analiz dyskursu i socjolingwistyki, a także z kognitywistyki. Zostały one ujęte w ujednolicony zespół metod analitycznych. Wszystkie te nurty łączy kulturowy i społeczny wymiar komunikacji językowej.

Z przeprowadzonej analizy Autor konstatuje, że skonwencjonalizowany tryb konceptualizacji zdarzeń przeszłych, jaki odnajduje w syntezie dziejów narodu, także za sprawą samego wzorca gatunkowego, odpowiada upowszechnionym społecznie ogólnym wyobrażeniom historycznym ujętym w narracyjną formę podawczą. Wskazuje, iż samo opowiadanie o przeszłości, zakładające czasowy sens rozumienia, celowość oraz skutkową hipotaksę, nie wystarczy. Musi mu towarzyszyć kilka zasadniczych strategii mówienia o przeszłości.

Wskazane przez Autora strategie językowo-semiotyczne i ich miejsca w konstrukcji wizji rzeczywistości przeszłej ułatwiają zrozumienie mechanizmów konfliktogennych w obu kulturach, gdyż w strukturach obu języków, wywodzących się z nowosztokawszczyzny, tkwią zasadnicze różnice kulturowe. Te same leksemy i syntagmy, użyte w różnych kontekstach, denotują często zupełnie inne desygnaty i posiadają odmienne konotacje.

Cel - stworzenie modelu metodologicznego umożliwiającego językową refleksję nad tekstem historycznym oraz włączenie go w dialog na temat funkcji i miejsca języka w uniwersum kultury został przez Autora osiągnięty. Według Niego wszystkie przedstawione tezy dowodzą, że każdy przekaz historyczny powstały w jakiegokolwiek kulturze narodowej jest uwikłany w naturę języka.

Monografia posiada logiczną i zwartą kompozycję. Zaproponowane w rozprawie rozwiązania i wnioski mogą stanowić kreatywną podstawę do dyskusji naukowej. Odznaczają się one spokojną i dojrzałą refleksyjnością oraz systematyczną penetracją myśli językoznawczej i jej kulturowych i społecznych kontekstów. Autor podjął się trudnej i bardzo delikatnej tematyki, koncentrując się wokół zagadnień, uznanych przez Niego za istotne dla badanej problematyki.

Uważam, iż monografia pana dra M. Czerwińskiego jest rozprawą bardzo rzetelnie, szczegółowo opracowaną i udokumentowaną. Sam wybór omawianej tematyki jest trafny metodologicznie i poznawczo inspirujący, a zarazem istotny dla badań lingwistycznych. Podjmuje oraz rozwiązuje ważny, współczesny temat badawczy, jest pozycją wartościową i w pełni spełnia warunki stawiane rozprawom habilitacyjnym.

Przegląd całego dorobku naukowego, w części opublikowanego w językach obcych, pana dra Macieja Czerwińskiego, a w szczególności podoktorskiego, nie pozostawia wątpliwości co do tego, iż jest to dorobek dojrzały, bardzo często nowatorski, świadczący zarówno o wnikliwości badawczej Autora przedstawionych tu prac, jak i o ambitnym podejmowaniu przez Niego interesujących problemów badawczych. Uzasadnieniem mojego przekonania jest przede wszystkim Jego dorobek i aktywność naukowa, przejawiająca się w stałym poszerzaniu pól badawczych oraz w czynnym udziale w życiu naukowym krakowskiego środowiska naukowego i nie tylko.

Nie bez znaczenia jest Jego aktywny udział w kilkudziesięciu międzynarodowych konferencjach naukowych zagranicznych i krajowych. Habilitant wygłaszał referaty na wielu sympozjach naukowych (w sumie ok. 30 razy, por. przedstawiony wykaz 2.1.) w różnych krajach świata: w Polsce, w Bośni, Chorwacji, Czarnogórze, w Czechach, na Węgrzech, w Norwegii, w Turcji, w Wielkiej Brytanii, w USA. Brał czynny udział w seminariach naukowych w Chorwacji (5 razy – Uniwersytet Zagrzebski: w Puli i w Dubrowniku), Słowenii (2 razy – Uniwersytet w Lublanie), w Niemczech (Friedrich

Naumann Stiftung), na Węgrzech (Central European University), w Stanach Zjednoczonych (Columbia University), Bułgarii (Fullbright i Open Society Institute). Miał gościnne wykłady na Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Sarajewskim i Uniwersytecie Czarnogóry w Nikšiću. Uczestniczył w okrągłym stole na temat języka czarnogórskiego w Risanie wraz z L. Badurina, I. Pranjkoviciem i P.L. Thomasem.

Nie sposób pominąć bogatego wkładu Habilitanta w popularyzację nauki i kultur południowosłowiańskich, który wyraża się w publikacjach popularnonaukowych, publicystycznych i krytycznoliterackich (np. m. inn. w „Tygodniku Powszechnym”, „Znaku”, „Herito”., itp. - por. ich spis 3.2., poz. 1-20), a także w publicznych wystąpieniach oraz w organizacji imprez popularyzujących naukę. Jest On inicjatorem i współautorem publikacji reprintu albumu z 1881 r. pt. *Kraków Zagrzebiowi* (Wyd. *Srednja Europa* Zagrzeb 2011), do którego opracował, edytował i tłumaczył oryginalne teksty, napisał esej wprowadzający wraz biogramami. Przygotowywał także dwie publikacje okolicznościowe: dla prof. Juliana Kornhausera pt. *Julianowi* (red. wraz z M. Dąbrowską-Partyką, Kraków 2006), dla prof. M. Dąbrowskiej-Partyki (red. wraz z D. Gil i C. Judą, Kraków 2007).

Wielokrotnie występował Habilitant w polskich i południowosłowiańskich mediach (w radiu, w telewizji, w gazetach). Jest rozpoznawalnym komentatorem medialnym obecnej południowosłowiańskiej sytuacji społeczno-politycznej (m. inn. wypowiadał się na temat sytuacji politycznej i religijnej w Chorwacji (TVP1), Trybunału Haskiego (TVN), literatury chorwackiej (Radiofonia). Prowadził spotkania literackie m. inn. z pisarzami M. Jergoviciem, D. Velikiciem i H. Hajdareviciem.

W zakresie popularyzacji nauki przez Internet jest współautorem strony *Postjugo* oraz archiwum tekstów, które powstały jako efekt projektu badawczego *W poszukiwaniu nowego kanonu* (pod kier. M. Dąbrowskiej-Partyki).

Na podkreślenie zasługują także osiągnięcia dydaktyczne pana dra M. Czerwińskiego. Jego zajęcia dydaktyczne dotyczące szeregu przedmiotów slawistycznych i ogólnych (gramatyka opisowa języka chorwackiego i serbskiego, historia języka chorwackiego i serbskiego, kultura Chorwacji, historia kultury Bałkanów, ćwiczenia przekładowe i lektoraty w grupie chorwackiej i serbskiej na różnych poziomach zaawansowania, analiza przekazów audiowizualnych w kontekście kinematografii

bałkańskiej, semiotyka kultury, językoznawstwo ogólne, antropologia życia codziennego w regionach Słowiańszczyzny oraz opcje i wykłady monograficzne z zakresu antropologii słowa i semiotyki kultury, estetyki filmu chorwackiego) cieszą się uznaniem i zainteresowaniem wśród studentów.

Konkluzja:

Stwierdzam, że osiągnięcia i aktywność naukowa, organizacyjna, dydaktyczna, popularyzatorska i tłumaczeniowa pana dra M. Czerwińskiego stanowią istotny wkład szczególnie w dziedzinę językoznawstwa południowosłowiańskiego, a Habilitant spełnia z naddatkiem wymagania stawiane przez Ustawę w sprawie nadania Mu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa.

